

היבטים לשוניים בפרשת בלק עד

דקדוקי קריאה בפרשה בהפטרה ובראשון של פינחס

כב ג כִּי רַב-הָוָא: טעם מונח בתיבת כִּי בלבד, אין לצרף לה את התיבה רַב הבאה אחריה
כב ד אֵת יָרֵק הַשָּׂדֶה: טעם טפחא בתיבת אֵת
כב ה פִּתְוָה: הטעמה בת"ו, במלעיל
כב ו וַעֲתָה: הקורא את הע"ן כמו אל"ף משנה את משמעות הכתוב. אָרָה-לִי: העמדה קלה
באל"ף. וַאֲגַרְשֵׁנוּ: הר"ש בשווא נע ולא בחטף
כב ח וְהִשְׁבַּתִּי: מלרע
כב יא קָבָה-לִי: העמדה קלה בקו"ף
כב יב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל-בְּלָעָם: יש לשים לב לטעמים בפסוק זה, רבים הקוראים המתבלבלים
וקוראים מרכא-טפחא כבר בתחילתו. הדבר נובע מכך שהאתנח¹, קוטע את דברי הבורא אל בלעם
באמצע ומחלק את הדיבור לשניים: לֹא תִלְךָ עִמָּהֶם לֹא תֵאָר אֶת-הָעָם
כב טז וַיֹּאמְרוּ לוֹ: טעם נסוג אחור ליו"ד
כב יז אַעֲשֶׂה: נחץ באל"ף (העמדה קלה) למנוע הבלעת הע"ן החטופה; קָבָה-לִי: מוקפות וגעיא
בקו"ף ולא מונח, כמו בפסוק יא.
כב כב וַיַּחַר-אַף: העמדה קלה ביו"ד מפני הגעיה שם, כן הדבר גם בהמשך
כב כח כִּי הִכִּיתִנִּי: הת"ו בפתח
כב ל לְהִסְכֵּן: געיה תחת הה"א הראשונה
כב לו לו כִּי בָא: טעם מונח גם בתיבה כִּי, המילים אינן מוקפות
כב לז הָאֱמָנָם: בטעם זקף קטן
כב לח הִנֵּה-בְּאֵתִי: געיה בה"א הראשונה
כג ג יִקְרָה: הר"ש בצירי
כג ז מִהֲרִי-קָדָם: הגעיה במ"ם ולא בה"א. לכן, ועל אף הקושי, הר"ש הראשונה בשווא נח
כג ט הֵן-עָם: המילים מוקפות, ולכן הה"א בסגול, כן הדבר גם בפסוק כד
כג יג וְקִבְּנוּ-לִי: הקו"ף בקמץ קטן
כג טו אֶקְרָה כָּה: טעם נסוג אחור לקו"ף
כג יח וְשָׁמַע: השי"ן בשווא נע², כשאר המקומות בהם ישנו חטף באות שאינה גרונית אין הכוונה
אלא להורות על הנעת השווא
כג כא וַתִּרְוַעַת מִלֶּךְ: אין טעם נסוג אחור לר"ש
כג כג לֹא-נִחַשׁ: במלעיל. מַה-פָּעַל אֵל: טעם נסוג אחור לפ"א³
כג כד וְכִאֲרִי: הכ"ף בפתח וכן הדבר בהמשך כד ט. עַד-יֵאָכֵל טָרֶף: טעם נסוג אחור ליו"ד
כג כה תִּקְבְּנוּ: הקו"ף בחטף קמץ
כג כז וְקִבְּתוּ: במלעיל
כג כד ג שִׁתָּם הָעֵין: שי"ן ימנית

¹ הוסבר כמה פעמים שהפתיחה של הפסוק היא לפני האתנח. והאתנח חוצה את החלק העיקרי של הפסוק כלומר את דברי ה' אל בלעם

² על פי תוכנת הכתר, השי"ן בחטף פתח, כן הדבר גם בתורה קדומה שמוסיף על כך בחלק הדקדוק שכך הוא הדבר 'לתפארת הקריאה'. ככלל, תנועה חטופה הבאה באות שאינה גרונית לרוב היא נקראת כשווא נע, והחטף אינו בא אלא על מנת לסמן את הנעת השווא.

³ לפי תוכנת הכתר. אך בתנ"ך קורן ועל פי תורה קדומה, הטפחא בע"ן ולא בפ"א וכן הדבר בכל ספרי תימן. **אנו הולכים לפי כ"י לנינגרד ומהדורת ברויאר לפיהם הטעם בפ"א.**

כד ו **כְּאַהֲלִים**: הכ"ף בפתח והאלף אחריה בחטף פתח, יש להיזהר לא להבליע את האל"ף וה"א הגרוניות

כד ז **זֶל-מִים**: געיה ביו"ד. **מְדַלֵּו**: הדל"ת בקמץ רחב ויש להאריך מעט בקריאתה, הלמ"ד בשווא נע. **וִירָם**: הוא"ו בשווא נע ובמלרע, הרי"ש בחולם. **וְתַנְשֵׂא**: הוא"ו בשווא נע, הנר"ן בפתח והשי"ן בדגש

כד ט **טָכָב כְּאִרִי וְכִלְבִּיא מִי יְקִימֵנוּ**: ההפסק במילה **כְּאִרִי** קטן לעומת ההפסק במילה **וְכִלְבִּיא** כלומר **מִי יְקִימֵנוּ** מוסב על שניהם. **מְבַרְכֶּיךָ**: הרי"ש בשווא נע ולא בחטף, כן הדבר גם בהמשך **וְאַרְרִיךְ**

כד יא **יַעֲתָה**: יש להקפיד על קריאה נכונה של העי"ן, אחרת משבש את משמעות המקרא

כד יז **זִשְׁרָאֵל**: המ"ם בחירק חסר, גם היו"ד אחריה בחירק חסר ובדגש חזק

כד יח **יַעֲשֶׂה חֵיל**: טעם נסוג אחור לעי"ן

כד יט **יִירָד**: הוא"ו בשווא נע. רי"ש ודל"ת בשוא נח

כד כב **כְּבִיעֵר קִין**: טעם נסוג אחור לבי"ת. **תִּשְׁבֹּךְ**: כ"ף סופית דגושה

כה ג **גִּצְמָד**: במלעיל

כה ד **דִּישָׁב**: הוא"ו בשווא נע, השי"ן בחולם ובמלרע

כה ז **זִפְיִנְחָס**: הנר"ן בשוא נע אחרי חירק מלא וכן הדבר בכל מקום

הפטר בלק, מיכה ה-ו:

ה ו **וִיחַל**: יו"ד ראשונה בשווא נע, יו"ד שנייה בפתח

ה ט **טְהַאֲבִדְתִּי**: העמדה קלה בה"א למנוע הבלעת האל"ף החטופה

ה יא **יִהְיוּ-לָךְ**: געיה ביו"ד הראשונה

ו א **וְתִשְׁמַעְנָה הַגְּבָעוֹת**: יש להקפיד על הפרדת התיבות למי שאינו מבחין בקריאתו בין קמץ לפתח

ו ב **בְּמוֹסְדֵי אֶרֶץ**: טעם נסוג אחור למ"ם, הסמ"ך בשווא נע

ו ג **גִּנָּה בִּי גִנָּה** במרכא והב"ת אחריה רפויה⁴

ו ה **הִזְכֵּר-נָא**: הכ"ף בקמץ קטן **לְמַעַן** בזקף גדול⁵

ו ז **זִבְרָבוֹת**: געיה ברי"ש והב"ת הראשונה בשווא נע. **נְחִלִי-שֶׁמֶן**: העמדה קלה בנר"ן

ו ח **חִי וְאַהֲבַת חֶסֶד**: הטעם נסוג לאל"ף

ראשון של פינחס

כה יא **יִבְקֶנְאוּ**: הנר"ן רפויה בשוא נח, עם זאת יש להשמיע האל"ף, לא – בְּקֶנֹּו. וכן **בְּקֶנְאֲתִי**: ולא – בְּקִינִיתִי

כה יב **יב' שְׁלוֹם**: בחלק מספרי התורה הוא"ו של 'שלום' קטועה⁶

כה יג **יְהִי־לָךְ**: טעם נסוג אחור לה"א הראשונה ודגש חזק בלמ"ד מדין אתי מרחיק, עם זאת היו"ד בשוא נע. **לְאַלְהֵיוּ**: האל"ף כלל אינה נשמעת

כה טו **טו' רָאשׁ אֲמוֹת בֵּית-אָב בְּמִדֵּין הָוָא**: אין להתעכב על **אָב**, ויש להאיץ מעט את קריאת התיבה **בְּמִדֵּין** להסמיכה לתיבה שלפניה שהרי הטפחא היא כאן המפסיק העיקרי

⁴ כן הוא בבן אשר (כא"צ) לנינגרד קהיר וששון וכן הוא בתנ"ך ירושלים תשי"ג ובתיקון ההפטרות של פלדהיים אל נכון. למרבה הצער המדקדק בן זאב לפני כמאתיים שנה הגיה והפך את המרכא לטפחא והדגיש את הרפה. במצודתו נלכדו תנ"ך לטריס, היידנהיים, ותנ"ך קורן, בעקבותיהם כמה תיקוני קוראים.

⁵ כן הוא במדויקים, כולל ירושלים תשי"ג ולנינגרד

⁶ קטיעה זו אינה משנה את הקריאה, אבל הקורא (או העולה) עלול לפסול את הספר בטעות...

כה יח כִּי צִרְרִים: תִּיבֵת כִּי בְמוֹנַח וְאִינְנָה מוֹקֶפֶת לְזוֹ שְׁלֹא־חֲרִיָּה. עַל-דֶּבֶר-פְּעֹר: גַּם כֹּאן וְגַם בַּהֲמִשָּׁךְ הַפְּסוּק דֶּבֶר- בַּמִּקֵּף וְלֹא בְמוֹנַח; הַמִּכָּה בְטַעַם מֵרַכָּא, בַּיּוֹם-הַמִּגְנָפָה הַבִּי"ת רַפָּה כּו ג בְּעֶרְבָתָה: גַּעִיָּה בַעֲיָן וְהִרִ"ש בְּשׁוּוֹא נַח

כב ד יִלְחָכוּ תִקְהֵל אֶת-כָּל-סִבִּיבֵיהֶינּוּ כְּלִתְחַד הַשּׁוּר
תַּרְגוּם אוֹנְקֵלוֹס: יִשְׁיַצוּן קִהְלָא יְת כָּל סַחְרִינָנָא, כְּמָא דְּמִלְחִיָּה תוֹרָא
תַּחֲלִילָה תַּרְגָּם לְשׁוֹן הַשְּׁמֵדָה.

כב ט וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל-בִּלְעָם ת"א: וְאַתָּא מִימַר מִן קֳדָם יְיָ לִוְת בִּלְעָם
וְכֵן אֲצֵל אַבִּימֶלֶךְ בְּרֵאשִׁית כ ג וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל-אַבִּימֶלֶךְ בְּחִלּוֹם הַלַּיְלָה מִתּוֹרְגָם וְאַתָּא מִימַר
מִן קֳדָם יְיָ לִוְת אַבִּימֶלֶךְ בְּחִלְמָא דְּלַיְלָא
וְכֵן אֲצֵל לִבָּן בְּרֵאשִׁית לֹא כַד וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל-לִבָּן הָאֲרָמִי בְּחִלְמָא הַלַּיְלָה מִתּוֹרְגָם: וְאַתָּא מִימַר
מִן קֳדָם יְיָ לִוְת לִבָּן אֲרָמָא בְּחִלְמָא דְּלַיְלָא
וְכַתֵּב הַרְמַב"ם סֵפֶר מוֹרָה הַנְּבוֹכִים חֵלֶק ב פֶּרֶק מֵא
וְהַצּוֹרֶה הַרְבִּיעִית, שִׁיאֲמַר הַנְּבִיא מֵאֲמַר סַתָּם שְׁחֵשֶׁם דְּבַר אֱלֹו אוֹ אֲמַר לוֹ עֲשֵׂה זֶה אוֹ
אֲמַר זֶה, מִבְּלִיתִי בְּאוּר לֹא בְּזִכְרוֹן מִלְּאֵךְ וְלֹא בְּזִכְרוֹן חִלּוֹם, מִפְּנֵי הַשְּׁעֵנוּ עַל מַה שֶּׁכָּבֵד נֹדַע
וְהוֹשֵׁרֵשׁ שֶׁלֹּא תִּבּוֹא נְבוּאָה וְלֹא חֲזוֹן אֵלָּא בְּחִלּוֹם אוֹ בְּמִרְאָה וְע"י מִלְּאֵךְ, וְאַמְנָם מַה שֶּׁבֹּא עַל
הַצּוֹרֶה הָרֵאשׁוֹנָה כְּאֲמָרוֹ וַיֹּאמֶר אֵלִי מִלְּאֵךְ הָאֱלֹהִים בְּחִלּוֹם יַעֲקֹב, וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֵל בִּלְעָם...
אֲמָנָם מַה שִׁיאֲמַר בּוֹ וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֵל פְּלוֹנִי בְּחִלּוֹם הַלַּיְלָה אֵינָה נְבוּאָה כָּלָל וְלֹא הָאִישׁ הַחוּא
נְבִיא, כִּי עֲנִינוּ שֶׁבֹאָה הָעֶרָה מֵאֵת הַשֵּׁם לְאִישׁ הַחוּא וְאַח"כּ בְּאֵר לָנוּ שֶׁהָעֶרָה הַחֵיא הִיתָה
בְּחִלּוֹם, כִּי כְמוֹ שִׁיסְבֵּב הַשֵּׁם הַתְּנוּעָה אִישׁ אֶחָד לְהַצִּיל אִישׁ אֶחָד אוֹ לְהַמִּיתוֹ, כֵּן סִבֵּב חֲדוּשׁ
עֲנִינִים רִצָּה לְחַדֵּשׁ בְּחִלּוֹם לַיְלָה, שֶׁאֲנַחְנוּ לֹא נִסְפֵּק שֶׁלִּבָּן הָאֲרָמִי רִשְׁעֵי גְמוּרָה עַע"ז גַּם כֵּן,
וְאַבִּימֶלֶךְ אֵף עַל פִּי שְׁחִיָּה אִישׁ טוֹב בַּעֲמוֹ, כִּבְרֵר אֲמַר אֲבִירָם אֲבִינוּ עַל אֲרִצּוֹ וְעַל מַמְלַכְתּוֹ
רַק אֵין יֵרֵאת אֱלֹהִים בְּמִקּוֹם הַזֶּה, וְבֹא בְּכָל אֶחָד מִשְׁנֵיהֶם ר"ל לִבָּן וְאַבִּימֶלֶךְ, וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֵל
אַבִּימֶלֶךְ בְּחִלּוֹם הַלַּיְלָה, וְכֵן וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֵל לִבָּן הָאֲרָמִי בְּחִלּוֹם הַלַּיְלָה, וְדַע זֶה, וְהַתְּבוּנָה
הַחֲפִרִּישׁ בֵּין אֲמָרוֹ וַיָּבֹא אֱלֹהִים וּבֵין אֲמָרוֹ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים, וּבֵין אֲמָרוֹ בְּחִלּוֹם הַלַּיְלָה וּבֵין אֲמָרוֹ
בְּמִרְאוֹת הַלַּיְלָה, וְבֹא יַעֲקֹב, וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל בְּמִרְאוֹת הַלַּיְלָה, וּבִלְבָּן וְאַבִּימֶלֶךְ וַיָּבֹא
אֱלֹהִים וְגו', וְכָל זֶה פִּירְשׁוֹ אוֹנְקֵלוֹס וְאַתָּא מִימַר מִן קֳדָם ה' וְלֹא אֲמַר בְּשִׁנְיָהֶם וְאַתְּגַלִּי ה',
וְדַע שֶׁהִנֵּה יֹאמֶר וַיֹּאמֶר ה' לְפִלּוֹנִי, וְלֹא הִיָּה זֶה לְפִלּוֹנִי וְלֹא בִּאֲחוֹ חֲזוֹן כָּלָל, אֲבָל נֹאמַר לוֹ
הַדְּבַר הַחוּא עַל יְדֵי נְבִיא, כְּמוֹ שֶׁבֹּא הַכְּתוּב וְתִלְךְ לְדִרוֹשׁ ה', וְאַמְרוֹ בְּבִיאֹר לְבֵית מִדְרָשׁוֹ
שֶׁל שֵׁם וְעֵבֶר, וְהוּא עֲנָה אוֹתָהּ, וְנֹאמַר בַּעֲבוּרָהּ וַיֹּאמֶר ה' לָהּ, וְאֵף עַל פִּי שֶׁאֲמָרוֹ ז"ל וַיֹּאמֶר
ה' לָהּ עַל יְדֵי מִלְּאֵךְ, יְפֹרֶשׁ בְּזֶה שִׁיחִיָּה עֵבֶר הוּא הַמִּלְּאֵךְ, שֶׁהַנְּבִיא פְּעָמִים נִקְרָא מִלְּאֵךְ כְּמוֹ
שֶׁנִּבְאָר, אוֹ יִהְיֶה רוֹמָז לְמִלְּאֵךְ אֲשֶׁר בֹּא אֵל עֵבֶר בְּזֹאת הַנְּבוּאָה, אוֹ יִהְיֶה זֶה לְבֹאֵר כִּי בְּכָל
מִקּוֹם שֶׁתִּמְצָא דְּבַר מִיּוֹחַס לְשֵׁם סַתָּם שֶׁהוּא ע"י מִלְּאֵךְ, כִּשְׁאֵר הַנְּבִיאִים כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ:

כב כג אליהוא (הגִּיגִים) וְתַרְבּוֹ שְׁלוּפָה - בְּיָדוֹ. וּבִזְמוּנָה בְּפִסִּי לֹא: וְתַרְבּוֹ שְׁלֹפָה בְּיָדוֹ
הַחֲלוּקָה הַזֹּאת נִמְצְאת פְּעָמִיִּים, אֵף כִּי יִתֵּן לְחֶלֶק אַחֲרֵי יוֹתְרָבוֹ.
א"ה: פִּיסוּק זֶה גַּם בִּיהוֹשֻׁעַ ה' יג, וּבְדַבְרֵי הַיָּמִים א כֹּא טז, הַהִפְסֵק אַחֲרֵי שְׁלוּפָה.

כב כה וְתִלְחֹץ אֶל-הַקִּיר וְתִלְחֹץ אֶת-רִגְלֵי בִלְעָם אֶל-הַקִּיר ת"א: וְאַדְחִיקָתָ עִם

בְּתֵלָא, וְדַחַקְתָּ יָת רַגְלָא דְּבִלְעָם לְבִתְלָא אֶל תְּקִיר מוֹפִיעַ פַּעֲמִיִּים וְהִתְרַגּוּם מִתַּאִים לִפְנֵי הָעֲנִיִּין.

כב לב **כִּי־יָבֹט תִּהְיֶה לְנַגְדִּי**: ת"א: אָרִי גָלִי קָדְמִי דָּאֵת דְּעִי לְמִיזֵל בְּאוֹרְחָא לְקַבְּלִי [=כי גלוי לפני שאתה רוצה ללכת בדרך לנגדי].
רס"ג וראב"ע פירשו לשון עיוות, בערבית 'ורט', וכן באיוב טז יא וְעַל־יָדַי רְשָׁעִים יִרְטָנִי.

כב לו אליהוא (הגיגים) **וַיִּשְׁמַע בָּלָק כִּי בָא בָלָעָם**
שתי התיבות 'כי בא' מוטעמות מונח. הכפלת המשרת מונח מצויה בעיקר במקום שתיבה אחת זעירה [כגון כי, אשר, הנה ועוד כמה]. בספר 'מערכות מקבילות' של רחל משיח יש פירוט וגם סטטיסטיקה – מתי עלול להיות מונח נוסף במקום מקף או טעם אחר.
וראה גם בהמשך כג יג **אֲשֶׁר תִּרְאֶנּוּ מִשָּׁם**.

כג ג אליהוא (הגיגים) **וְדִבֶּר מֶה־יִרְאֵנִי**
'מה' מוקף למטה, ולא למעלה. היום מחברים 'דבר-מה', וכן נמצא הרבה במקרא ש'דבר' מחובר לסומך שלו.
אך לעתים המקף של תיבה זעירה מועתק לעבר השני של התיבה (אצלנו שמאלה).
זכור לי מאמר של ברויאר אך שכחתי איפה כתב. אשמח לתזכורת.

כג ז ת"א **וּלְכָה זַעֲמָה יִשְׂרָאֵל**: וְאֵיתָא תִּרְיָךְ לִי יִשְׂרָאֵל כִּמוֹ וְגִרְשָׁתוֹ בְּרֹאשׁ הַפְּרָשָׁה (פס' יא).

כג יז אליהוא (הגיגים) **וַיָּבֹא אֵלָיו וְהָנוּ נֹצֵב עַל־עֲלָתוֹ וְשָׂרֵי מוֹאֵב אִתּוֹ**.
הסיפא מוסבת על 'נצב', ולכן ההפסק אחרי 'עלתו'. אילו היה ההפסק אחרי 'אליו', היינו מבינים שמוסבת על 'אליו' [או אפילו על 'וישבו']. ההבדל אינו גדול, רק בחוסר חשיבות השרים כנראה.
שחל: לא הבנתי דברי אליהוא, ולפי דבריו שהסיפא מוסב על והנה נצב היה צ"ל ההפסק ב'אליו'?

כד ב אליהוא (הגיגים) **וַיֵּשָׂא בָלָעָם אֶת־עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת־יִשְׂרָאֵל שֹׁכֵן לְשִׁבְטָיו**.
התוספת 'שכן לשבטיו' כנראה איננה חשובה לראיית בלעם. אלא לנו.
אף על פי כן, חז"ל פירשו שראיית בלעם השפיעה עליו לברך את ישראל.
הערת שחל: וישא אברהם את-עיניו וירא והנה איל, אחר נאחז בסבך בקרניו וישא לוט את-עיניו וירא את-כל-ככר הירדן, כי כלה משקה
היינו שהטעמים מחברים נשיאת העינים לראיה, ומפסיקים בתוך תיאור הנראה ועיין: וישא עיניו וירא, והנה שלשה אנשים נצבים עליו

כד ט אליהוא (הגיגים) **מִבְּרִיךְ בְּרוּךְ וְאֶרְרִיךְ אָרוּר**:
בלק ציין כי 'את אשר תברך מברך ואשר תאר יואר'. בעיניו זה טבעי.
לעומתו, ה' דואג לדבר פחות טבעי: לברך את המברך עצמו. [וכמובן לקלל את המקלל].

תן לחכם ויחכם-עוד

אני מבקש מאוד ממי שיש לו הערות שלא ימנע מלשולחן אלי
הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com
הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליוננו מופיע
שם): <http://www.ladaat.info/gilyonot.aspx>

אם אתה מתעניין
בהבטים הלשוניים של התורה
(לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')
אתה מוזמן להרשם (בחנם)
לקבלת דוא"ל בנושאים לשוניים
ברתיבת: maanelashon@gmail.com
😊 בוא להחכים את עצמך ואת שאר המכותבים 😊